

Sterk, erotisk og ógvíslig

Nýggj skaldsøga eftir Jóanes Nielsen

Jóanes Nielsen: Gummistivlarnir eru tær einastu tempulsúlurnar, sum vit eiga í Føroyum. Mentunargrunnur Studentafelagsins 1991. kr. 178.

«Gummistivlarnir...» ferð fram fyri umleið 20 árum síðani, tá ið Fiskimannafelagsformaðurin enn hevði forstavarinar EP og ein hvithæddur sakførari úr Havn var uppi í fólkafylkingini í hóteli EEC. Høvuðspersónur er Elias Hørg, sjómaður og arbeiðsmaður, sum stríðist fyri at verkafólkið í heimbygðini sunnanfjørðs skulu fáa betri kor. Elias fryktar hvørki kvinnu ella mann, og tað eydnast honum og einum vinmanni at fáa eitt flakavirki á fótur. Men meðan Elias aldrin sleppur tí proletariska medvitinum, so er tað so skjótt, at vinmaðurin, sum er settur at stjórna virkinum, fer at nevna seg stjóra og fær sær agentur.

Erotikkur

Tað smáborgarliga sníkir seg inn alla staðni uttan hjá Eliasi og unnustini Tove. Tey bæði eru ektaði, og tað er ikki altíð lætt í eini uppgjördari verð, men erotikkin hava tey so livandi í felag. Tey eru nær upprunum, hava ikki flutt seg frá kjarnanum, og vita tí, hvat tað

snýr seg um. Ein danskur verkfrøðingur, sum kvinnurnar í bygðini fjeppast uppí, dumpar harafturimóti við brestin, tá ið hann skal standa royndina. Hann hevur fyrri langari tíð síðani gloymt tann natúrliga partin av tilveruni. Annars er Jóanes Nielsen opinskáraður sum fáur, tá ið tað snýr seg um tann kynsliga partin av livinum — og vakurorðaður.

Stilurin er tættur, samansjóðaður, og tú fært tíðum hug at lesa umaftur, tí tú heldur teg ikki hava fingið alt við. Tað hevur tú ivaleyst heldur ikki í fyrstu syftu, men í aðru gerst følingin størri. Tað er kortini ikki so, at bókin er tunglisin — málið er so púra raðið — men viðhvørt er so nógv kroyst inn í karmarnar, at endurlesnaður kennist neyðugur.

Myndamálið hjá høvundanum er ofta bæði nýtt og eyðsæð: «Hundar, líka so gamlir sum rekatrø, lógu og slotaðu í sólskininum». Myndina eigur Jóanes, men hon er so sjálvsegð og lýsandi, at vit øll halda okkum eiga lut í henni. Kanska er hetta besta prógvið um dygd?

Skemt

Tað verður tikið skemtiliga til meira enn einaferð og mangan av øðrum enn høvuðspersóninum. Her ger mammubeiggin eina lýsing av føroysku kvinnuni:

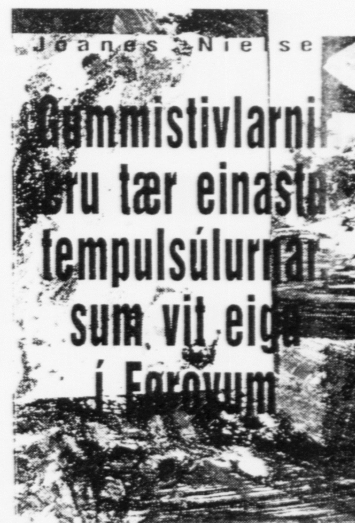
»— Gev mær eina steik baðaða í Chanell no. 5, plagdi hann at siga. Ikki hesi eslini hjá okkum, sum ganga í tuffum og niðurtraðkaðum gummiskóm. Damur vóru ikki til í landinum, segði hann. Annaðhvørt luktaðu tær av ull ella roðslu. Slapp tú niður í trussurnar hjá einari, vóru tær fullar av møtrikkum og breyðmolum. Sjálvt í songini lógu tær og bundu. Ein mátti smoykja seg inn millum nóðini og stokkarnar. Og tá ið tað gekk av, sungu tær tolnar: Gud signi mitt føðiland, Føroyar».

Hvørja hugsan høvuðspersónurin hevur um kvinnuna verður nortið við fleiri ferðir, og hon líkist ikki skemtilýsingini stórvegis. Verður nakað hálvðið í skaldsøguni, so eru tað kvinnan og barnið. Tey eru livsins ætlan.

Exit Elias

Elias Hørg er meginpartin av skaldsøguni okkara maður — nú og tá verður tó eitt rend gjørt inn í aðrar persónar — og lesar fylgist við honum gjøgnum yvirferð og undirgang. Vit koma við honum heim í bygðina, vit eru hjá, tá ið vinmaðurin skjýtur seg, og vit fara við til Íslands og uppliva eina surrealistiska nátt í Reykjavík og arbeiðsdagarnar aftaná. Seinni eru vit aftur í Føroyum, flakavirkið er sett á stovn, men politikarar og embætismenn uttan hugsjónir ráða, og Elias eins og moyrkmar ella fúnar. Hann er bæði gløggur og kvikur, men dugir kanska ikki nógv væl at svika og laga seg eftir umstøðunum? Elias Hørg má neyðturviliga hvørva.

Skaldsøgan endar við einum epilogi, og her er sjónarhornið flutt upp í nútíðina. Elias Hørg er ikki til longur, og í staðin trínur høvundin fram á pallin: «Eg var á veg til arbeiðis» og: «Hóast so nógv ár eru liðin, minnst eg enn». Tað, hann minnst, er tá ið útróðarmenninir í juni 1975 hersettu Havnarvág, og at

hann fær eitt handrit latið upp í hendurnar. Handritið er ein lýsing av føroyska samfelagnum, og lesarin hevur rent seg í tað nakrar ferðir undir lesnaðinum, men kortini er tað rættiliga duldarfult. Skaldsøgan kvettir her, og vit fáa ikki meira at vita um hvørki Tove, eg'ð ella handrit.

Hóast fyrsta skaldsøgan hjá Jóanes Nielsen hevur hendan ómetaliga langa titlun, eru tað ikki tey nógvu orðini, sum eyðkenna stílin hjá høvundanum. Hann er yrkjarin, poeturin, sum skrivur prosa.

Jógvan Isaksen

Bókadeild Føroya Lærarafelags:

Dickens á føroyskum

«Eitt jólaævintýr» eftir Charles Dickens. Hetta er stytt útgáva, sum Björg Matras Jensen hevur týtt.

«Eitt jólaævintýr» er heimsgitin søga hjá frásøguameistararum Dickens. Ævintýrið snýr seg um tann giriga og harðhjartaða handilsmannin Scrooge, sum einki leggur í jólina. Jólaljós og skínandi barnaeygu gleða hann ikki. Men sjálva jólanátt fær hann vitjan av einum spökisli, ið spár honum ein ringan enda, broytir hann ikki liv sitt. Og triggjar nætur á rað koma spökisli til hansara: Fyrsta visir honum hansara eigna barndóm, annað heimið hjá illa plágaða skrivstovumanni hansara, og triðja boðar frá, hvat fólk fara at siga, tá ið tey frætta, at hann er deyður.

Hetta kann tykjast óunnligt, men endin verður góður — og mangur man hava kent veruleikan aftur í ævintýrinum, tí frásøgumenn sum Dickens megna at spegla veru-

leikan í ævintýrinum.

«Eitt jólaævintýr» er 73 síður við stívari kápu. E. O. Prent hevur staðið fyri prentgerðini, og bókin er prentað og innbundin á Einars Prent. «Eitt jólaævintýr» kostar 105 kr. í bokabúðunum.

Eisini er útkomin «Min jólabók» við 18 søgum og sálmi, sum føroyingar og útlendingar hava skrivað. Greitt til prentingar hevur Alexandur Kristiansen, Anna Elisa Mikkelsen og Borghild Sjørðarberg. Anni Arge Jacobsen hevur teknað forsiðu. Bókin kostar 60 kr.

Eyðkvæmislinjan

svarar alt samdøgríð á tlf. 18820.

Týsdagar kl. 16.00—18.00 fæst persónlig ráðgeving og serligir spurningar verða svaraðir.